

Керівник Апарату Офісу Президента України

08.12.2020 № 03-01/2369

На № _____

Директору Асоціації "Європейсько-
українське енергетичне агентство"

О.С.ГУМЕНЮК

вул. Володимирська, 61 б, 2-й поверх,
м. Київ, 01033

Шановна Олександро Сергійвно!

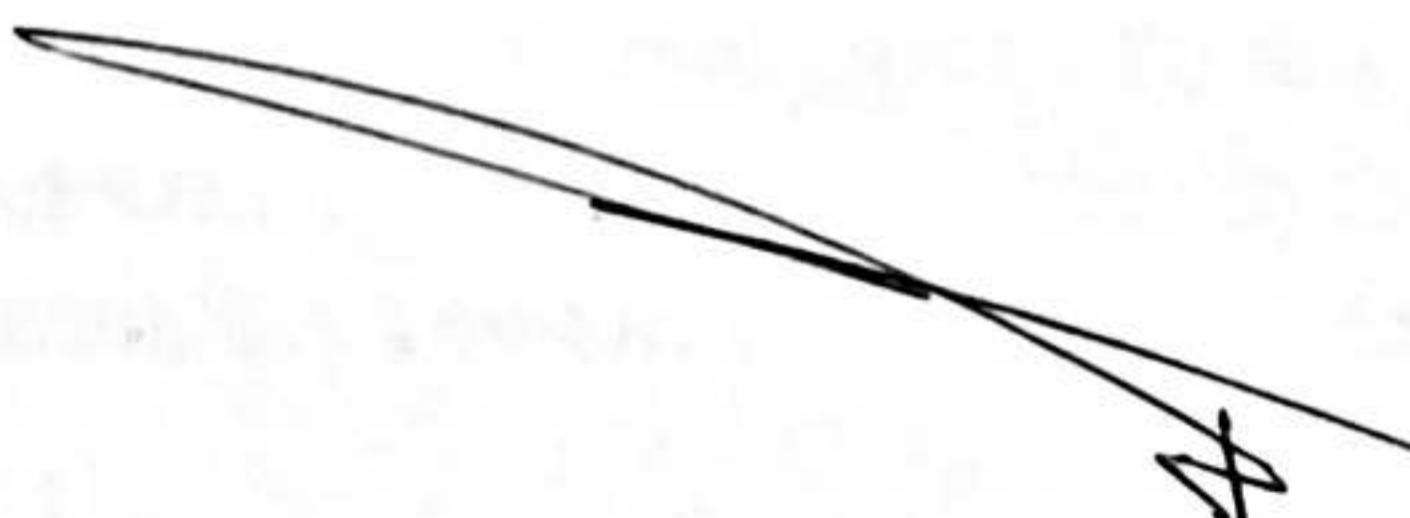
У зв'язку з Вашим листом від 11 листопада 2020 року повідомляємо, що лист із позицією Президента України стосовно конституційного подання 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзаців першого – четвертого частини другої, частини третьої, частин шостої – дев'ятої, частин двадцятої – двадцять другої, частини двадцять шостої, частин двадцять восьмої – тридцять третьої статті 9¹, статті 9² Закону України "Про альтернативні джерела енергії", частин другої, четвертої, пункту 3 частини дев'ятої статті 65 Закону України "Про ринок електричної енергії" надіслано до Конституційного Суду України.

Глава держави, зокрема, зазначає, що оспорювані положення названих законів України визначають засади встановлення "зеленого" тарифу з метою стимулювання розвитку альтернативних джерел енергії, і наголошує, що розвиток альтернативної енергетики, у тому числі шляхом його економічного стимулювання, є питанням енергетичної безпеки.

У позиції Президента України на підставі аналізу положень Конституції України та юридичних позицій Конституційного Суду України робиться висновок, що підстав для визнання неконституційними положень абзаців першого – четвертого частини другої, частини третьої, частини шостої – дев'ятої, частин двадцятої – двадцять другої, частини двадцять шостої, частин двадцять восьмої – тридцять третьої статті 9¹, статті 9² Закону України "Про альтернативні джерела енергії", частин другої, четвертої, пункту 3 частини дев'ятої статті 65 Закону України "Про ринок електричної енергії" немає.

Додаток: на 6 арк.

З повагою

О.ДНІПРОВ

Президент України

Судді Конституційного Суду України

О.КАСМІННУ

Шановний Олександре Володимировичу!

У зв'язку з конституційним провадженням у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзаців першого – четвертого частини другої, частини третьої, частин шостої – дев'ятої, частин двадцятої – двадцять другої, частини двадцять шостої, частин двадцять восьмої – тридцять третьої статті ¹, статті ² Закону України "Про альтернативні джерела енергії", частин другої, четвертої, пункту 3 частини дев'ятої статті 65 Закону України "Про ринок електричної енергії" зазначаю таке.

Оспорювані положення Закону України "Про альтернативні джерела енергії" від 20 лютого 2003 року № 555–IV (далі – Закон № 555–IV) визначають механізм стимулювання виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії, зокрема застосування "зеленого" тарифу до електроенергії, виробленої з альтернативних джерел енергії на об'єктах електроенергетики або чергах їх будівництва (пускових комплексах), введених в експлуатацію; особливості закупівлі у кожному розрахунковому періоді електричної енергії, виробленої на об'єктах електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії (стаття ¹), надбавки до "зеленого" тарифу, аукціонної ціни за дотримання рівня використання обладнання українського виробництва (стаття ²), положення Закону України "Про ринок електричної енергії" від 13 квітня 2017 року № 2019–VIII (далі – Закон № 2019–VIII) встановлюють обов'язки гарантованого покупця електричної енергії, виробленої на об'єктах електроенергетики з альтернативних джерел енергії (частини друга, четверта, пункт 3 частини дев'ятої статті 65).

Як вказується у конституційному поданні, оспорюваними положеннями Закону № 555–IV "вичерпно та безальтернативно встановлено усі вихідні дані, використовуючи які, Регулятор має можливість і повинен лише арифметично

розрахувати "зелений" тариф, а не встановити його". На думку народних депутатів України, цим самим Верховна Рада України як законодавчий орган діяла поза межами своїх повноважень, втрутivшись у сферу конституційних повноважень іншої гілки влади – виконавчої. Також народні депутати України стверджують, що електроенергія, вироблена з альтернативних джерел, є одним з найдорожчих видів виробництва електроенергії, витрати на придбання якої є надвисокими, економічно невиліковними, що це не узгоджується з цілями соціальної спрямованості економіки, завдає шкоди економіці країни в цілому, порушує права та свободи громадян, створює необґрунтовані і такі, що впливають на конкуренцію у підприємницькій діяльності, переваги для певної частини суб'єктів господарювання.

З цього приводу зауважую таке.

1. Відповідно до пункту 5 частини першої статті 85 Конституції України визначення засад внутрішньої політики належить до повноважень Верховної Ради України. Засади організації та експлуатації енергосистем, основи екологічної безпеки, правовий режим власності визначаються виключно законами України (пункти 5, 6, 7 частини першої статті 92 Конституції України).

Як вказав Конституційний Суд України в Рішенні від 12 лютого 2002 року № 3-рп/2002 (справа про електроенергетику), оскільки електроенергетика має стратегічне значення для стабільного функціонування економіки держави, засади організації та експлуатації енергосистем відповідно до пункту 5 частини першої статті 92 Конституції України визначаються виключно законом.

Здійснюючи правове регулювання у сфері електроенергетики, законодавець має широкі повноваження щодо визначення способів такого регулювання, виходячи в тому числі з необхідності забезпечення потреб споживачів таких послуг та безпеки навколошнього природнього середовища.

Одним із напрямків державної політики є збільшення використання альтернативних джерел енергії. За Законом № 555–IV до основних засад державної політики у сфері альтернативних джерел енергії віднесено нарощування обсягів виробництва та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел, з метою економного витрачання традиційних паливно-енергетичних ресурсів та зменшення залежності України від їх імпорту шляхом реструктуризації виробництва і раціонального споживання енергії за рахунок збільшення частки енергії, виробленої з альтернативних джерел; додержання екологічної безпеки за рахунок зменшення негативного впливу на стан довкілля при створенні та експлуатації об'єктів альтернативної енергетики, а також при передачі, транспортуванні, постачанні, зберіганні та споживанні енергії, виробленої з альтернативних джерел (абзаци другий, третій частини першої статті 3).

Відповідно до Закону № 555–IV "зелений" тариф застосовується державою для сприяння розширенню використання альтернативних джерел енергії і є економічним стимулом держави, спрямованим на заохочення

використання таких джерел при виробництві електроенергії, прискорення впровадження відповідних екологічно чистих нових технологій.

Зауважу, що запровадження економічних стимулів є однією із засад внутрішньої політики в економічній сфері, які відповідно до Конституції України визначає парламент. Так, Законом України "Про засади внутрішньої та зовнішньої політики" серед основних засад внутрішньої політики в економічній сфері названо запровадження економічних стимулів для заохочення модернізації національного виробництва, спрямування інвестицій у новітні технології та підвищення ефективності використання енергоносіїв, впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій (абзаци двадцять третій та двадцять сьомий частини першої статті 7).

За частиною першою статті 9¹ Закону № 555–IV "зелений" тариф встановлюється Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, на електричну енергію, вироблену на об'єктах електроенергетики, у тому числі на введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексах), генеруючих установках приватних домогосподарств, споживачів, у тому числі енергетичних кооперативів, з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – вироблену лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями); встановлення "зеленого" тарифу, передбаченого цією статтею, здійснюється Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, з урахуванням особливостей, визначених статтею 9⁴ цього Закону.

Водночас оспорювані положення Закону № 555–IV містять засади встановлення "зеленого" тарифу з метою стимулювання розвитку альтернативних джерел енергії, і тому хибним є твердження народних депутатів України, що ними "безальтернативно встановлено розміри та закріплено весь механізм розрахунку "зеленого" тарифу".

Згідно з останніми змінами до статті 9¹ Закону № 555–IV встановлення "зеленого" тарифу, передбаченого положенням цієї статті, здійснюється Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, з урахуванням особливостей, визначених новою статтею 9⁴ цього Закону, яка регулює особливості встановлення "зеленого" тарифу для суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії, у період з 1 серпня 2020 року (Закон України від 21 липня 2020 року № 810-IX).

Відповідно до Закону № 555–IV Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, прийнято постанову від 30 серпня 2019 року № 1817 "Про затвердження Порядку встановлення, перегляду та припинення дії "зеленого" тарифу на електричну енергію для суб'єктів господарської діяльності, споживачів електричної енергії, у тому числі енергетичних кооперативів, та приватних

домогосподарств, генеруючі установки яких виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії".

Аналогічним економічним стимулом розвитку вітчизняного енергетичного машинобудування, в тому числі створення нових робочих місць у відповідному секторі, є визначення розміру надбавки до "зеленого" тарифу та до аукціонної ціни за дотримання рівня використання обладнання українського виробництва (стаття 9² Закону № 555–IV).

Варто зауважити, що Конституційний Суд України неодноразово розглядав положення законів, якими визначалися повноваження парламенту у сфері регулювання цінової політики.

Так, у Рішенні Конституційного Суду України від 10 лютого 2000 року № 2-рп/2000 (справа про ціни і тарифи на житлово-комунальні та інші послуги) вказано, що "Кабінет Міністрів України забезпечує проведення цінової політики (пункт 3 статті 116 Конституції України). Це означає реалізацію урядом визначених парламентом основ встановлення і застосування цін і тарифів, що логічно включає їх регулювання та контроль за ними".

У Рішенні від 16 березня 2004 року № 6-рп/2004 (справа про друковані періодичні видання) Конституційний Суд України зазначив, що встановлення граничного рівня тарифу Верховною Радою України у сфері надання послуг щодо оформлення передплатних видань та доставки їх передплатникам не є безпосереднім регулюванням (встановленням) цін, а отже, відповідно до статті 116 Конституції України Кабінет Міністрів України, забезпечуючи проведення цінової політики в цій сфері, уповноважений коригувати ціни (тарифи) у визначених законодавцем межах. Враховуючи наведене, Конституційний Суд України дійшов висновку, що встановлення граничного рівня тарифу на оформлення передплати та доставку передплатникам друкованих періодичних видань є політикою ціноутворення як складової зasad внутрішньої економічної і соціальної політики.

У Рішенні від 15 квітня 2004 року № 10-рп/2004 (справа про визначення мінімальної ціни на цукор) Конституційний Суд України, розглядаючи питання щодо конституційності положень Закону України "Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру" щодо встановлення мінімальної ціни на цукор, вказав, що "Верховна Рада України, прийнявши Закон, реалізувала свої повноваження стосовно визначення засад внутрішньої політики в економічній сфері (пункт 5 частини першої статті 85 Конституції України)".

З огляду на викладене вважаю, що відповідні заходи (в тому числі щодо цінової політики) стимулювання розвитку виробництва та споживання електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел, передбачено Законом № 555–IV для органів виконавчої влади в частині розрахунку "зеленого" тарифу та реалізації механізму його функціонування.

Разом з тим органи виконавчої влади повинні діяти відповідно до положень Закону № 555–IV, оскільки Конституція України вказує, що Кабінет

Міністрів України у своїй діяльності керується цією Конституцією та законами України, а також указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України; Кабінет Міністрів України забезпечує проведення фінансової, цінової політики; політики у сферах охорони природи, екологічної безпеки і природокористування (частина третя статті 113, пункт 3 статті 116).

2. Не можна погодитися і з твердженням авторів конституційного подання про те, що "зелений" тариф створює необґрунтовані і такі, що впливають на конкуренцію у підприємницькій діяльності, переваги для певної частини суб'єктів господарювання і не відповідає частині третьї статті 42 Конституції України щодо обов'язку держави забезпечити конкуренцію у підприємницькій діяльності.

У частині третьій статті 6 Закону України "Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні" передбачено, що не вважаються дискримінацією дії, які не обмежують права та свободи інших осіб і не створюють перешкод для їх реалізації, а також не надають необґрунтованих переваг особам та/або групам осіб за їх певними ознаками, стосовно яких застосовуються позитивні дії, а саме: спеціальний захист з боку держави окремих категорій осіб, які потребують такого захисту; здійснення заходів, спрямованих на збереження ідентичності окремих груп осіб, якщо такі заходи є необхідними; надання пільг та компенсацій окремим категоріям осіб у випадках, передбачених законом; встановлення державних соціальних гарантій окремим категоріям громадян; особливі вимоги, передбачені законом, щодо реалізації окремих прав осіб.

У Законі № 555–IV немає жодних обмежень (за секторальною, територіальною або іншою ознакою) для будь-якого суб'єкта на право скористатися пропонованим цим Законом "зеленим" тарифом як економічним стимулом для розвитку альтернативної енергетики в інтересах суспільства і держави. Оспорювані положення Закону № 555–IV визначають єдині правила конкуренції у сфері використання альтернативних джерел енергії для виробництва електричної енергії, не містять жодних переваг та преференцій, а тому відсутні підстави стверджувати про невідповідність цих положень частині третьї статті 42 Конституції України.

3. Необґрунтованим убачається твердження у конституційному поданні про те, що передбачене Законом № 555–IV та Законом № 2019–VIII законодавче регулювання "зеленого тарифу" "не відповідає цілям соціальної спрямованості економіки, інтересам суспільства, а також конституційній вимозі до держави прагнути до збалансованості державного бюджету", як і твердження цього подання про "необґрунтовані" видатки, "надвисокі" витрати на придбання електроенергії, виробленої з альтернативних джерел, завдання "шкоди інтересам суспільства".

Вважаю, що видатки, пов'язані із застосуванням "зеленого" тарифу, в тому числі з державного бюджету, як засіб державної підтримки, економічний стимул випереджаючого розвитку альтернативної енергетики мають на меті

врахування інтересів всього суспільства, держави в частині реалізації конституційних прав громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля (стаття 50 Конституції України). Адже альтернативна енергетика є найбільш екологічно чистою порівняно з використанням традиційних видів енергоресурсів (газу, вугілля, нафти тощо), а життя людини, її здоров'я відповідно до статті 3 Конституції України є найвищою соціальною цінністю.

Твердження суб'єкта права на конституційне подання про те, що видатки, пов'язані із застосуванням "зеленого" тарифу, є "надвисокими", порівняно з використанням згаданих традиційних видів енергоресурсів, також убачається сумнівним, адже, наприклад, у тарифах на електроенергію атомних електростанцій не враховано витрати на захоронення радіоактивних відходів (будівництво сховища для їх зберігання), у тарифах на електроенергію теплових електростанцій не враховано видатки на встановлення дороговартісного обладнання з метою обмеження шкідливих викидів таких електростанцій в атмосферу тощо.

Водночас розвиток альтернативної енергетики, в тому числі шляхом його економічного стимулювання, є питанням енергетичної безпеки. У свою чергу забезпечення енергетичної безпеки є вкрай важливим для економічної безпеки України, що за змістом частини першої статті 17 Конституції України є однією з найважливіших функцій держави.

Стратегією національної безпеки України, затвердженою Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392, передбачено завдання "забезпечити подальший розвиток паливно-енергетичного сектору на умовах сталого розвитку та екологічної безпеки, з урахуванням новітніх технологій виробництва енергії з відновлюваних джерел та її зберігання" (абзац п'ятий пункту 54).

З огляду на викладене вважаю, що підстав для визнання неконституційними положень абзаців першого – четвертого частини другої, частини третьої, частин шостої – дев'ятої, частин двадцятої – двадцять другої, частини двадцять шостої, частин двадцять восьмої – тридцять третьої статті 9¹, статті 9² Закону України "Про альтернативні джерела енергії", частин другої, четвертої, пункту 3 частини дев'ятої статті 65 Закону України "Про ринок електричної енергії" немає.

З повагою

В.ЗЕЛЕНСЬКИЙ